

ישיבת "בני-עקיבא" כפר הרא"ה

מהי ישיבת "בני-עקיבא"?

כשמה כן היא. ישיבת בני-עקיבא, וכל הטוב והיפה שאנחנו רוצים לראות בבני-עקיבא - אנחנו נוטעים בליבות תלמידנו המתחנכים בישיבה. באחת הוועידות של בני-עקיבא אמרתי את הדברים האלה: בכל הישיבות בדרך-כלל טיפחו וקירבו תמיד את היחיד, את העילוי כדי שיהיה גדול בתורה. ישיבה מעצם טיבה רוצה לגדל גדולי תורה. בישיבה שלנו, אנו לא רוצים לטפח את היחיד, אלא את הציבור, את הכלל, ומשום-כך, לפעמים בחור שכישרונותיו אינם גדולים, אבל הוא בחור טוב, וירא שמים, שדואג לציבור ורוצה לראות בתפארתו, ומטפל בכל מה שקשור למסגרות הציבוריות - אותו טיפחנו וגידלנו, בו ראינו ברכה. כך שהישיבה טיפחה וגידלה מסגרת ציבורית, כי היא רצתה לפתח חיים ציבוריים.

על-כן חלו שינויים בישיבה: בשנותיה הראשונות של הישיבה היה בה "ועד חברים", והוא היה מחליט על קבלת תלמיד או הרחקתו, ולא הנהלת הישיבה, לא ציבור הר"מים. ודאי שהר"מים היו שותפים, אבל ההכרעה - הייתה על ידי ועד החברים.

באחת משאלותיך שאלת על תפקידו של ועד השבט. היום ועד השבט איננו "ועד החברים" כמו לפני עשרות שנים, הוא איננו מחליט על קבלת תלמיד או על הרחקתו. הייתי מאושר אילו היינו יכולים כיום להגיע לידי-כך, מפני שאז לא היה לי כל ספק, שתוכן החיים בישיבה היה הרבה יותר יפה. מי שמכיר בצורה הטובה ביותר את הבחורים - אלו הם חבריהם, ועד השבט. אבל

לכך צריכים שני תנאים: שבועד השבט יהיו המעולים והרציניים שבשבט, ושוועד השבט יהיה מוכן לשאת על כתפיו את האחריות על קבלתם או הרחקתם של תלמידים.

הרב נר'ה הגדיר את ישיבת "בני־עקיבא" באחד הכנסים של מרכז "הפועל המזרחי": "רפובליקה של בני־תורה". מה זו "רפובליקה" אתה יודע משיעורי אזרחות, "רפובליקה של בני־תורה" - זה מה שרצינו לראות בישיבה. האם אנחנו רואים את זה היום בישיבה? ודאי שלא באותה מידה שראינו זאת בשנים הראשונות, אבל אנחנו בכל זאת רוצים לטפח את האחריות הכללית של כל תלמיד על חייו ועל חיי החברה בישיבה.

השיטה החינוכית של הישיבה

מה השיטה החינוכית של הישיבה? בחור מגיע בכיתה ט' ויוצא בכיתה י"ב - מה עבר עליו בארבעת השנים הללו?

הכיוון החינוכי הוא שיגדל כבן־תורה.

קודם־כל, עליו להשתדל שלימודו יעלה יפה, ושיראה ערך רב בלימודו התורני, הרבה יותר ממה שהוא רואה בלימודו הכללי. אם אתן לך דוגמה - כשבא אלי בחור שמבחינה תורנית מצליח מאוד, וגם מבחינה לימודית כללית הוא נמצא ברמה גבוהה, ומתייעץ ושואל אותי האם להמשיך בכיתה י"ב כאן, או לעבור כבר עכשיו לישיבת הסדר שבה יתקדם יותר, ויבוא כאן להבחן רק בחינות בגרות - אני מעודד את זה מאוד. למרות שההורים אינם מעוניינים, אני משתדל להשפיע עליהם בכיוון הזה, כי זוהי הדרך לגדל ולפתח אותו כבן־תורה.

הרחקת בחור מהישיבה

ומתי מרחיקים בחור מהישיבה?

כשהוא איננו חי חיי תורה, וכשהוא מפריע לחיי החברה. יכול להיות בחור שחי חיי תורה, ובכל זאת מפריע לחיי החברה - במקרה כזה אנחנו משתדלים להוציא אותו מהישיבה שלנו, ולהעבירו לישיבה אחרת.

יותר חשוב שיהיה חלק מן הכלל מאשר יהיה בן תורה?

זה לא אמרתי - איפה שמעת בדברי שזה יותר חשוב מזה? יותר חשוב שיהיה בן תורה.

ואם הוא חי חיי תורה והמחזור לא רואה בו חלק ממנו?

זה לא מפריע לי, אף-על-פי שוודאי הייתי רוצה שיתנהג אחרת ואני משתדל לחנכו אחרת, כי השתלבותו בחיי החברה תגיע כשיתבגר. אם הוא רק חי חיי תורה, ולומד כמו שצריך - למרות שהוא לא מעורה בחיי החברה, אלא פורש מחיי החברה - זה לא מפריע.

מה הכוונה "חי חיי תורה"?

שראשו שקוע בלימוד התורה, ורצונו הוא לגדול ולהמשיך חיים של תורה.

אבל לא כל המסיימים כאן היו ככה... הלואי!

אני לא יודע אם אתה מכיר בחורים שהיו אצלנו. בחור כמו חסקין, שמעת עליו? הוא היה יוצא דופן לגמרי, והיום לומד בישיבת "מרכז הרב", וגם

שם הוא יוצא דופן, זהו בחור ששקד מאוד על הלימוד, ולא היה מעורה בחיי החברה בכלל. יתר על-כן - תקופה מסוימת הוא פרש מלימוד בכיתה, וישב בבית המדרש ולמד. גם תפילתו הייתה יוצאת מן הכלל, תמיד היה מסיים את התפילה הרבה אחרי שגמרנו. והיינו נכנסים בשבת לחדר אוכל, מקדשים ואוכלים והוא היה בא באמצע הסעודה, ובחורים שמרו בשבילו "לחם משנה", ויין לקידוש. הוא היה יוצא דופן, והישיבה קירבה אותו ביותר. הוא היום יושב ב"מרכז הרב".

אבל לא כולם חסקין, הרב!

ודאי שלא. בחור שחי חיי תורה, אם חייו מהווים הפרעה לחיי הציבור, אז אנחנו אומרים "הַפְּרֵד נָא מֵעַלֵּי" (בראשית יג, ט), אבל אם הוא איננו מהווה הפרעה לחיי הציבור - למה לא?

שינוי שיטת החינוך

נראה שהדור כל-כך השתנה, עד שאפילו את "ועד החברים" אי-אפשר להקים כיום. השאלה היא האם גם חינוכית לא צריך לשנות את השיטה? כי דורנו הוא דור אחר לגמרי, עם הסתכלות אחרת לגמרי!

קשה היום לשנות את השיטה.

אומר כאן דבר עקרוני: פעם בחורים היו באים לישיבה מתוך רצון ללמוד בישיבת בני-עקיבא כפר הרא"ה, לא ההורים שלחו אותם, אלא הם באו. היום, תלמידים באים לישיבה מפני שההורים שלחו אותם, ולפעמים הם נגררים אחרי ה"עדר" - החברים הולכים לכפר הרא"ה - אז גם הם באים.

כל בחור שבא לישיבה מסיבות אלה ולא מפני שרצונו האישי היה לבוא לישיבה, באופן מעשי מהווה גורם מפריע ליצירת "רפובליקה של בני-תורה", ומפריע למציאות בה ניתן לבנות ועד חברים כזה, הנאמן לדרכה של הישיבה

ודואג לכך שבישיבה ימצאו רק בחורים המתאימים לרוחה, וצריכים להיות בה.

כך נוצר ועד שבט שיותר ממה שדואג לשבט מבחינה חינוכית, דואג לשבט מבחינה חברית - שלא 'יזרקו' את התלמיד הזה ושלא 'יזרקו' את האחר, ואז קשה מאוד לסמוך על ועד כזה, שילך בדרך שרצינו שוועד חברים ילך. אנחנו לא חושבים לשנות את השיטה. נכון שזה דור אחר, ואנחנו משתדלים להתאים דברים, אבל אנו רוצים לשמור עד כמה שאפשר על הגחלת העיקרית.

והשיטה החינוכית ככלל - ההרגשה שלי היא שאותו חינוך שקיבל הרב דרוקמן, הרב יעקב אריאל והרב צפניה דרורי, שהתאים לתקופתם, הוא אותו חינוך שאני קיבלתי! נראה מוזר מאוד שבמשך שישים שנה אותו מוסד יחנך באותה דרך ובאותו כיוון, ולא יעשה אי אלו שינויים במהלך הזמן, הרי הדורות משתנים!

אמרת נכון. בימיו של הרב דרוקמן היה ועד חברים מאורגן יפה, כך גם בימיו של הרב אריאל. כי כפי שאמרתי לך, אז כל אלה שבאו, לא באו מתוך ששלחו אותם, אלא מתוך שרצו לבוא, ומתוך הכרה שצריך לבנות כאן מסגרת תורנית חברתית. היסוד החברתי, לא החברי, לא של 'שמור לי ואשמור לך', לא לשמור על כל חבר וחבר, ולדאוג לכל חבר וחבר, אלא היסוד החברתי, של בניין חברה יפה, בריאה, טובה, חברה בעלת ערכים חינוכיים - היה אז נר לרגליהם.

בימינו הדבר חסר. החברה אינה בונה את עצמה מבחינה חברתית, אלא בונה את עצמה מבחינה חברית - לשמור על כל תלמיד, שימשיך ללמוד בישיבה, יהיה מה שיהיה, להשתדל לקרב ולא לרחק - גם אם זה לא לתועלת החברה בה הוא חי, ואולי אפילו פוגע בתלמיד עצמו. לכן אנחנו משתדלים עד כמה שאפשר, שהאווירה החברתית תורגש גם כיום - אבל היא אינה מורגשת באותה צורה.

חינוך לאמון

הישיבות שמצליחות יותר כיום, מחנכות לאמון בתלמיד, הן מנסות ליצור אווירה שתגרום לכך ש'התלמיד יעשה', לעורר את הרצון אצל התלמיד. החבר'ה מתחברים יותר אל הגישה המאמינה בקשר אישי - הר"מ מזמין את הבחור הביתה לכוס קפה, מדבר איתו, אל האדם שבנו. גישה שהענישה אצלה היא ממש קו אחרון רווחת כיום בהרבה ישיבות - והיא מושכת אליה המון חבר'ה! זה נראה לפעמים מוזר ששייבת כפר הרא"ה, שהייתה החלוצה בחינוך לפני שישים שנה, כיום די 'מפגרת' אחרי ישיבות אחרות בהבנת הדור - ככה זה נראה! הרבה נוהרים לשם - ואלינו לא!

אומר לך שני דברים:

ראשית, ראית שלפני כמה שנים נהרו הרבה לכפר הרא"ה. הייתה תקופה שהיו לנו שבע מאות - שמונה מאות תלמידים בישיבה, ואני התנגדתי לזה, מפני שהנהירה הרבה הזאת פוגעת בתחום הפנימי, החברתי, הערכי. כשיש ציבור גדול מאוד, אתה לא יכול לעמוד בקשר עם אף תלמיד. עם בודדים אתה אולי מצליח לייצור קשר והם יוצרים קשר אתך - אבל לא כשיש המון עם. אינני חושב שהדרך החינוכית בישיבות אחרות עולה על הדרך החינוכית בישיבתנו. אני לא רוצה לשבח את עצמנו, אבל אני רוצה לומר, שגם כיום רבים מהתלמידים שלנו, מעריכים מאד את הישיבה ודרכה החינוכית, דווקא אחרי שהגיעו למקומות אחרים, ונפגשו עם בוגרי מקומות אחרים.

שנית - היום חל שינוי גדול בתפיסת ההורים, וחל שינוי גדול במחשבת התלמידים. היום תלמיד רוצה להישאר בבית, הוא לא רוצה לצאת לפנימייה, כי בבית נוח לו יותר, הוא איננו לחוץ כל-כך כמו בישיבה, טוב לו יותר: אם הוא רוצה לראות טלוויזיה - הוא רואה, אם הוא רוצה לצאת לרחוב להיפגש עם חבר'ה - הוא יוצא, כאן הוא במידה מרובה מוגבל, וההגבלה הזאת יוצרת תחושות של קיפוח.

עליכן גם נוצר המושג של ה"הברזות". בחור רוצה להרגיש שהוא חופשי,

שהוא יכול ללכת לאן שהוא רוצה - והישיבה מגבילה אותו ואיננה מאפשרת לו. על-כן מספר הישיבות הפנימייתיות, לצערי הגדול, הולך וקטן, והישיבות שהן ללא פנימייה הולכות ורבות. יש בהן תועלת וברכה, אך לא כאותה ברכה בישיבה עם הפנימייה, כי בכל זאת, בפנימייה, התלמיד חי עשרים וארבע שעות ביממה, הוא ישן ואוכל עם הציבור, ומבלה את ערביו עם הציבור - הוא חי את החיים הציבוריים, הכלליים.

אני לא חושב שישיבת בני-עקיבא כפר הרא"ה סטתה מן הדרך שרצתה ללכת בה בראשית דרכה. ישיבת בני-עקיבא רצתה פעם להיות ישיבה ללא תיכון, והיום היא ישיבה עם תיכון. זה שינוי משמעותי שחל בישיבה. ישיבת בני-עקיבא חינכה פעם בחורים למסגרות המשך חברתיות - חלוציות, כמו גרעין קיבוצי או גרעין מושבי, והיום המסגרות הללו אינן קיימות - מפני שהאוירה הכללית בישוב השתנתה שינוי גדול מאד. לא הייתי רוצה לחדש את ההליכה לגרעיני התיישבות קיבוציים או מושביים מיד אחר הלימודים בישיבה, מפני שאנחנו רוצים היום שאחרי סיום הלימודים בכפר הרא"ה - בחור ילך לישיבת הסדר, או למכינה קדם צבאית. גם אם ניצור כאן מסגרת של גרעין שילך לנח"ל או דבר דומה במושגים של ימינו - לא אשיג את מה שרציתי ויכולתי פעם להשיג. אין ספק שחלו שינויים במתכונת הלימודים והחינוך בישיבה בכפר הרא"ה, אבל הם אינם קיצוניים כל כך.

מתח בין תלמיד לרבו

הרב תיאר איך צריכים להראות הדברים מבחינה חינוכית-אידיאלית, ואני רואה עד כמה אנחנו בכפר הרא"ה רחוקים מכך! הרב דיבר על-כך שמחנך נמדד קודם כל על-פי הקשר האישי בינו לבין תלמידיו - ואצלנו בקושי יש קשר אישי - אפשר להסתכל על ישיבות אחרות ולקנא! יש הרגשה ש"דופקים אותי", יש "נאסח" בין ההנהלה לתלמידים - והמקרים הללו חוזרים על עצמם בכל מחזור! רואים חבר'ה מישיבות אחרות, שגאים בישיבה שלהם, שאוהבים אותה, חוזרים ומבקרים ושומרים על קשר עם

הרבנים אחרי שסיימו - ואצלנו אין את זה כל-כך - ממש חבל!

אינני חושב שהמצב הוא כמו שאתה מתאר. תלמידיו של הרב קריגר קשורים אליו, וגם תלמידיו של הרב אריאל והרב בירנבוים קשורים אליהם. אני גם יודע מתוך מכתבי תלמידים והורים שכותבים אחר-כך לשייבה מכתב תודה על ר"מ פלוני ואלמוני, שטיפל בבנם כראוי.

אז יש מספר רבנים המשקיעים בקשר אישי, הרב בירנבוים הוא דוגמא מצוינת לכך, אבל מה עם כל השאר? אין אווירה כזאת בשייבה!

יש אווירה כזו, והשייבה משתדלת ליצור אותה. עשינו כמה פעמים משוב בין התלמידים, לקבל הערכה על הישיבה, וראינו שהמצב איננו כפי שאתה מתאר אותו. כי קודם כל אתה צריך לדעת: בחיי התלמיד בשייבה יש שתי תקופות, ולא רק מפני שהחלוקה אצלנו היא לשני בתי מדרש. החמישית והשישית - אלו שנות הקליטה, והשביעית והשמינית - אלו הן שנות הטיפול והטיפוח. בשביעית ובשמינית אנו עובדים בעיקר על הקשר בין התלמידים והר"מים. קשריו של הרב ברטוב עם התלמידים היו טובים מאוד - עד היום הזה. בשביעית ובשמינית הר"מים הם אלה שהזכרתי - הרב קריגר, הרב אריאל, הרב חבה, הרב ברטוב. יכולה להיות מציאות שרב מסוים גם מילא פונקציה של 'סגן', וזה גרם לו לעתים ל"כאסח" קצת עם תלמידים.

זה צריך להיות ככה? חייב להיות "כאסח" בין ר"מ לתלמיד?

עובדה היא שתלמידים קשורים אל הר"מ ובאים אליו הביתה, עד היום, כשהם כבר לא לומדים אצלנו.

פעם דיברתי עם אחד הרבנים ושאלתי אותו: "למה אין אמן בין הר"מים לתלמידים, למה אני לא יכול להרגיש חופשי לגשת לרב ולשוחח איתו?"

ענה לי הרב שהאמון מתחיל מהתלמידים, שעליהם קודם לשנות את אווירת חוסר האמון והקשר האישי - ואז הר"מים ישנו גם מצידם. אז הסכמתי איתו - היום ממש לא!

אם מישהו היה ניגש לרב והיה מבקש לדבר איתו, והרב היה מפנה לו זמן - מצוין! אך היום יש הרבה מאוד בחורים שצריכים את ההזמנה לשיחה אישית אצל הר"מ. הם מעצמם לא יעיזו לפנות אל הרב, כי הם לא מרגישים בנוח! הרב צריך לשדר - "הבית שלי פתוח, תיכנס, תבוא תשתה, סתם - ננהל שיחה, אפילו על כלום!". שמעתי שהרב נר"ה היה אומר שצריך לתפוס תלמיד לשתי שיחות אישיות - אחת בבוקר ואחת בין הערביים!

קשר אישי אידיאלי, לעניות דעתי, הוא שבחור יכול ללכת לרב שלו ולהרגיש מספיק קרוב כדי להתייעץ איתו בנוגע לַחֲבֵרָה שלו, למשל, כמו שאני ניגשתי אל הרב, אל ראש הישיבה, בכל נושא ונושא, וכמוני עוד בחורים באו להתייעץ - כך, לעניות דעתי, צריך לפחות להיות הקשר בין ר"מ לתלמידיו!

תשאל את תלמידיו של הרב קריגר האם באים להתייעץ איתו בנוגע לַחֲבֵרָה או לא? - תבדוק את זה! לך נדמה שלא, אולי זה מנקודת המבט שלך?

תראה, גם כשהיית בישיבה היית תמיד מלא ביקורת. לעומת זאת, רבים מחברייך, שדיברו איתי והיו קשורים אלי - היו מלאי הערכה והערצה לישיבה. קשה לתת תשובה מספקת לבחור, שגם בשנים שחי כאן בישיבה, היה מלא ביקורת, בודאי שגם היום הוא יהיה מלא ביקורת.

אני לא הייתי ר"מ שלך, אני אמנם ראש ישיבה - אבל עובדה שבאת לדבר איתי על דברים אישיים מאד, גם ביחס לבת פלונית אלמונית - ואתה לא יחיד, יש עוד כאלה. פירושו של דבר שישנה פתיחות כלפי התלמיד. אז אם אתה שואל אותי: "למה פלוני לא מסוגל לדבר עם הר"מ שלו על אותו הדבר? למה אני לא יכול לדבר עם הר"מ שלי על-כך?". קשה לי לומר שהר"מ אשם - אולי לך הייתה הסתייגות מהר"מ, בגלל סיבות מיוחדות? אולי בגלל שהיית תמיד יותר מדי ביקורת, על-כן הסתכלו עליך בדרך ראייה מסוימת...

ענישה

למה חייב להיות "כאסח" בין ההנהלה לבין התלמידים?! ההנהלה, לא הר"מים, ההנהלה!

למה חייב להיות "כאסח"? מפני שהתלמידים, וגם הטובים שבהם, לעתים קרובות מחפים על דברים לא הוגנים ולא ראויים, שלא צריכים להיעשות במסגרת חינוכית - ונעשים בידי תלמידים. זה יסוד ל"כאסח". כשאתה מסתכל טוב ממה נוצר ה"כאסח", אתה רואה שישנם דברים שאתה חושב שמגיעים לך, ולא נותנים לך, או שאתה רוצה לחיות חיים שהישיבה חושבת שכך אתה לא צריך לחיות. האם ה"כאסח" בא על רקע של דרישה חינוכית מצד התלמידים? האם ה"כאסח" בא על רקע של דברים שהם סידוריים, טכניים?

אלו דברים מהותיים, זו אווירה. אם הבחור מבין שרוצים רק בטובתו...

זוהי הבעיה - שמתמקדים ב"מה הבחור מבין". זוהי נקודת הראות שאתה משתדל לראות. מפני שאם תלמידים באים ומבקשים אתה חושב שצריך מיד להיענות. התלמיד יכול לא ללמוד, ולא להתפלל כראוי - אבל צריך למלא את משאלות ליבו!

לא, לא אמרתי כזה דבר, אני מודע לכך שאנחנו לא מנהלים את המוסד ולא קובעים הכול, אבל השאלה היא לגבי הדרך: האם באים ואומרים "לא" וזהו, או האם מסבירים למה ההנהלה החליטה כך, האם כשמענישים - אוטומטית "מעפיים" הביתה ו"נדבר עם ההורים שלך" - או האם קודם לכן יושבים ומסבירים איך מתקנים את הדברים? פעמים רבות הלכתי לרכז מחזור שהיה באותה תקופה, וזה קרה לי בכל השכבות, ושאלתי

אותו: "למה 'העפתם' את התלמיד הזה או אחר?" והוא ישב והסביר לי, ולאחר מכן הודיתי בפניו: "הצדק איתך!" למה אי-אפשר להסביר את זה גם לכל המחזור!?

צריך להבין שכשאתה בא כיחיד ושואל אותי למה עשינו מעשה מסוים ואני מסביר לך - אז אתה מקבל את זה ומבין. ברגע שאני יושב עם ציבור אף-אחד לא יבין ואף-אחד לא יקבל. שיחה יכולה להיות גלויה ביני לבינך, היא לא יכולה להיות ביני ובין מאה בחורים, מפני שבתוך מאה הבחורים הללו, ישנם, אולי, עשרים וחמישה אחוז שלא כל כך חיים את חיי הישיבה. יש דבר כזה?

אז למה הם נמצאים? למה קיבלנו אותם?

אני צריך לקבל תלמיד לפי מה שאני רואה כאשר הוא פונה להתקבל, אך אינני יודע מה הוא יהיה.

כשבא תלמיד לפני אני רואה את התעודה שלו, אני בוחן אותו, ומשוחח איתו ועל סמך זה אני מקבל אותו, אבל לדעת בדיוק מה הוא - אינני יכול, אף אחד מאיתנו איננו נביא - "הַאֲדָם יִרְאֶה לְעֵינַיִם" (שמואל א, טז, ז). אני מקבל אותו. ואם הוא לא מתאים, יש לי קשיים גדולים להוציא אותו מן הישיבה. היום, לצערי הרב, משרד החינוך הולך בדרך מאוד לא חינוכית לדעתי, מפני שאם אני לא יכול להוציא תלמיד מן הישיבה, תהינה הסיבות אשר תהינה, וגם אם אינו מתאים לישיבה - אני בבעיה גדולה.

השנה הייתה קבוצת תלמידים, שבערב שבת אחד באו לאחד הרמי"ם וביקשו רשות לנסוע למקום מסוים, ונסעו למקום אחר - לביתו של בחור שהוריו לא היו בבית באותה שבת, ובאותה שבת רק המארח קם והלך לתפילה, מפני שהוא בן המקום. האורחים שלו לא הלכו לתפילה. יכול להיות שהם התפללו, אך השבת שלהם לא נראתה כמו שבת. כשרצינו להוציא אותם מהישיבה - משרד החינוך לא נתן לנו. היום משרד החינוך איננו נותן להוציא תלמיד גם אם יחלל שבת בישיבה. אם ר"מ ייתן סטירה

לבחור, דבר שב"ה לא קרה אצלנו עשרות שנים, משרד החינוך לא ייתן גיבוי לר"מ. אתה קיבלת פעם סטירה מאחד הר"מים?

כמה פעמים...

ברצינות? אז זה אולי בדרך צחוק - אז זה דבר אחר.

כולן היו באמת בצחוק!

היום תלמיד יכול לתבוע את הר"מ למשרד החינוך, ואז...

למה "להעיף" תלמיד שמחלל שבת בישיבה? זה "קל מדי"! למה לא לחנך אותו?

ריבונו של עולם - הרי אני משתדל לחנך אותו והוא מחלל את השבת!

אז אני אחנך אותו עוד יותר טוב - ואז הוא לא יחלל את השבת!

כי אז הוא עלול להשפיע על בחורים אחרים ללכת בדרכיו. אני צריך גם לשמור על בחורים אחרים שאני מופקד עליהם.

תופתע לשמוע - בחור אחד נבחן אצלנו השנה והתקבל, והוא בן של בוגר שלנו, וגם אחיו מסיים השנה בישיבה, ואני שואל את אביו: "למה הוא עדיין לא נרשם, הרי התקבל!" ותשובתו הייתה שהוא ממשיך במקום שבו למד קודם. אחר-כך אני שומע משני גורמים שונים - שהוא לא נרשם לישיבה מפני שפלוני נרשם לכאן!

ישנם בחורים שנפשם סולדת מכך שנמצא איתם בחור שמחלל שבת. ודאי שיש הבדל במושגים של חילול שבת. היתה קבוצת בחורים שהלכה בשבת אחרי הצהרים לאלכין לראות שם משחק כדורגל אני לא יכול לומר שהליכה לראות משחק כדורגל היא חילול שבת. אני יכול רק לומר שהליכה

לראות משחק היא איננה "שמירת שבת כהלכתה", כי הליכה לאליכין מותרת מבחינת ההלכה - כפר הרא"ה, חיבת ציון, חרב-לאת ואליכין בנויים קרוב, בית חופף בית. אמנם יש כביש שמבדיל בין כפר הרא"ה לחיבת ציון, אבל בין הבתים יש אפילו פחות משבעים אמה, ולפי ההלכה מותר ללכת לחיבת ציון, ועד לאליכין. אז בהליכה אין חילול שבת. בזה שהוא רואה - עדיין לא חילל שבת אבל זה לא יוצר אווירה של שבת. וגם אם קבוצה קטנה עושה מעשה כזה - היא יוצרת אווירה רחוקה מאוירת שבת בישיבה. אז ר"מ פלוני בא וצועק: "צריך לסלק אותם! חילול שבת! חילול שבת!", ואחד הר"מים אפילו כתב מכתבים להורים בלי ידיעת הנהלת הישיבה, כי בכל זאת דבר כזה יוצר אווירה!

כישלון בחינוך

תלמיד שיצא מהישיבה ממורמו, תלמיד שנזכר בר"מ שלו וממורמו, תלמיד שלא קורא לר"מ שלו בתואר "רב" - זה בעיני הרב כישלון?

לא תמיד.

אם תלמיד בא מבית "פושר" מאוד מבחינה דתית, ואנחנו כאן לא מצליחים לשנות אותו, וליצור אצלו רגש הרבה יותר חזק, לפעמים אני יכול לראות את זה ככישלון חינוכי, ולפעמים אינני רוצה לראות את זה ככישלון חינוכי. אשתמש בביטוי שאמר פעם הרב בינה¹⁰ לאחד ההורים, כשהחליטו להוציא את בנו מהישיבה, ובא בטענה: "למה אתם מוציאים את הבן שלי מהישיבה?! הייתם צריכים לחנך אותו שלא יתנהג כך!". אמר לו הרב בינה: "מה שאתה קלקלת במשך ארבע-עשרה שנה - אתה רוצה שאני אתקן במשך שנה?".

10 היה ר"מ בישיבת בני-עקיבא בכפר הרא"ה ולאחר מכן ראש ישיבת בני-עקיבא "נתיב מאיר" - הערת העורך.

ילד חי בבית ארבע-עשרה שנה, והחיים שם לא תמיד כמו שצריך, אני לא רוצה שההורים יראו כמו חסידים, אבל אני רוצה שהחיים שם יהיו יותר מלאי תוכן מבחינה דתית, ושילד יראה בבית אהבת תורה ומצוות. אבל יש ילדים שבאים אלינו ואמא שלהם בבית, ואמנם זה ביתה, אינה מתלבשת צנוע, והיחס בבית בין אבא ואמא הוא לא כל כך צנוע, אפילו כלפי התלמיד, והשבת איננה באווירה שבתית יפה, אמנם אוכלים סעודת שבת, אך אם שרים זמירות או לא והאם אומרים דבר תורה או לא אינני יודע, אז אני לא יכול לראות את זה ככישלון חינוכי, כי בכל זאת, כשילד בא לכאן הוא כבר מחונך מבחינה מסוימת. אני צריך לשנות אותו שידע ויבין שהצורה שבה הבית חי - היא לא אורח חיים דתי מלא. אני לא רוצה לומר שההורים לא דתיים - אבל זה לא אורח חיים דתי מלא.

אין כל ספק, שאם יבוא אלי ילד מבית דתי, ואצלי בישיבה הוא קצת יוריד את המתח הדתי, ובסופו של דבר יצא מהישיבה וגם יוריד את הכיפה - אני אראה את זה ככישלון חינוכי שלנו.

יש לפעמים הורים ששולחים את הילדים לחינוך עצמאי, חרדי, ואחר כך מביאים אותם אלינו כאן לישיבה, מפני ששם לא מצאו את מה שהם מחפשים, כי הם לא רוצים רק את החינוך התורני - אלא הם רוצים גם לימוד תיכוני ובניהם התחילו להדרדר. אמרתי להורים: "תראו, הבן שלכם כבר יורד מבחינה דתית, וזה ספק אם אני אצליח להעלות אותו חזרה!".

הרב נריה

שאלה קצת יותר אישית - הרב והרב נריה 'שימשו בכתר' שנים רבות. לא הפריע לרב במידה מסוימת שהרב נריה היה במרכז? הרי כשאומרים כפר הרא"ה אז בדרך-כלל אומרים "הרב נריה", ביחוד אחר פטירתו!

זה טבעי - כי הוא הקים את הישיבה ואני באתי אחריו.

ארצה לומר דבר נוסף. הרב נריה נתן לישיבה מבחינה ערכית, אולי יותר ממה שאני נתתי ועל-כן מקומו היה מרכזי יותר מאשר מקומי. הרב נריה תמיד אהב 'ללטף' בחור, לעודד אותו גם כשמצבו לא היה כל-כך טוב. הוא השאיר לי לתת את הגערה לבחור, ולכן הרשה לעצמו 'ללטף' אותו. על-כן יצא תמיד שהוא היה 'האבא הטוב' ואני הייתי אולי 'האבא הקשה'. הרב נריה לא טיפל בדרך-כלל בנושאי משמעת שהיו תמיד מוטלים עלי, כגון לתת רשות לתלמידים לנסוע לשבת או לא. אז באופן טבעי, הייתי בהתנגשויות עם בחורים יותר מאשר הרב נריה, על-כן טבעי הוא שמקומו הוא יותר מרכזי.

מהפכות בימינו?

גדלנו על הסיפורים של מחזור יג', שבט 'איתנים' הגדול, שעשה מהפכה והקים ישיבות ההסדר וכו'. איך מחזור גורם לכך שיזכרו אותו בישיבה?

ודאי שכל מחזור רוצה בכך.

שבט "איתנים" נזכר לטובה כי עשה מהפך בכמה דברים. עד ימיו נוצרו בישיבה גרעינים שיצאו לנח"ל והלכו אחר-כך לקיבוץ. גרעין "איתנים", בהשפעה מסוימת של הישיבה, יצר גרעין חדש: "גחל"ת" - "גרעין חלוצי תורני", בכך שיצרו גרעין הם היו קשורים עם בני-עקיבא אבל גם מצד שני היו נגד הרוח הכללית בבני-עקיבא.

הם גם יצרו "נכסי צאן ברזל" בחברה הדתית, ככיפות הסרוגות שהתחילו בעיקר מגרעין "איתנים" - במקום ללכת עם "ברטים" וכיסויי ראש מעין אלה, שבט "איתנים" התחילו לייחד את ציבור התלמידים בכיפה הסרוגה ובכך יצרו כאילו תלבושת אחידה. הרב דב רוזן, אביו של הרב ישראל רוזן, אמר שבשבילו הכיפות הסרוגות הם כמו ה"סטריימלים" של החסידים.

שבט "איתנים" גם התחילו ללכת עם הציציות בחוץ. שוב, הישיבה לא חינכה אותם לכך במישרים, אלא תוך כדי שיחות בישיבה על הנושא של

"וְרֵאֵיְתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם" (במדבר טו, לט; שולחן ערוך, אורח חיים ת, יא ומשנה ברורה שם), הם התחילו ללכת כך - ומאז התחילו בחורים ללכת עם ציציות בחוץ. אז השבט הזה עשה מהפך. על-כן הוא מודגש ומורגש והשבט הזה מוזכר לטובה ולברכה.

נותרו כיום עוד מהפכות לעשות?

בוודאי שבכל דור ודור יכולות להיות מהפכות.

באיזה דבר צריך לעשות כאן מהפך? בחברה, במדינה?

אינני איש חזון של מהפכות. אני רק יכול להגיד שצריך לעשות מהפכה של יראת שמיים בישיבות, בזה אנחנו עדיין רחוקים מאוד וחבל. ברגע שאתה בא לישיבה חסידית לדוגמה, אתה מרגיש את אוירת יראת השמיים, כשאתה בא לישיבה משלנו - אתה לא מרגיש את אותה האווירה, וזה חסר. האווירה הזו צריכה להיות בולטת, גם בלבוש. אנחנו בישיבה מקפידים ורוצים שהתלמיד לא ילך עם מכנסיים קצרים. שהרי ההלכה מדברת על-כך, ואנו גם חושבים שהתלמיד צריך ללכת כבן אדם. אינני דוגל, ואף אחד מאיתנו לא דוגל, באותה אמרה של אחד הסופרים העבריים: "היה אדם בצאתך ויהודי באהלך" (יהודה לייב גורדון). אלא אני רוצה שתהיה יהודי בבית ויהודי בחוץ, יהודי בלימודי קודש ויהודי בלימודים כלליים. אינני רוצה שבחור יעתיק לי במבחן בלימודי קודש או בלימודים כלליים. כי זהו חוסר ישרות, זה חוסר באמת.

רבנותינו זיכרונם לברכה דרשו את הפסוק: "וְדַבֵּר אֶמֶת בְּלִבְבוֹ" (תהלים טו, ב) - שהאמת תהיה גם במה שהלב חושב, לא רק במה שאומרים (ראה בבא בתרא פח.). על אחת כמה וכמה שאני צריך לנהוג באמת בכל תחום ותחום. בדורות ראשונים לא ידענו מהעתקות, בדורות אחרונים ועוד איך! לדעת, כל עוד שהישיבה קלטה תלמידים ישירות לכיתה ט' וחינכה את הילדים מכיתה ט' - אחוז ההעתקות היה פחות מאשר כשהישיבה התחילה לקלוט

מכיתה י'. כנראה שלילדים בבית הספר - אין כל־כך צורך ואינם רגילים כל כך להעתיק. אך לילדים שלומדים בתיכון - יש כבר רצון וצורך להעתיק וההעתיקות מתגברות יותר. ולכן מהרגע שהתחלנו לקלוט תלמידים מכיתה י' - מכת ההעתיקות גברה. ותבין - זהו חוסר אמת, התלמיד מתרגל להיות רחוק מן האמת. אני לא אומר שכולם ככה, אבל יש ציבור גדול, והחברה מחפה על־כך.

איך פותרים בעיות מהסוג הזה?

יש דרך לפתור את הדבר הזה, ואמרתי את זה כמה פעמים לר"מים ולמורים, אלא שהם לא רוצים להתמודד עם זה, אם מורה מקבל את המבחן מתלמיד והוא חושב שהעתיק - הוא צריך להזמין את התלמיד ולשאול אותו בעל־פה, ואז אתה מעמיד אותו בפני האמת. אם תעשה זאת פעם, פעמיים, שלוש, ארבע, ולא תתעייף - יכול להיות שמכת ההעתיקות תיעלם. ואתה יודע שיש מורים מסוימים שאצלם מעתיקים יותר, ויש מורים שאצלם מעתיקים פחות.

הישיבה בעתיד

שאלה לסיום: איך תיראה ישיבת בני-עקיבא כפר הרא"ה בעוד חצי יובל?

אינני נביא. אני מניח שהיא תהיה שונה ממה שהיא הייתה בהיווסדה, וודאי ששונה ממה שהיא היום, כי אף־אחד מאיתנו איננו יודע מה יהיו פני הדורות הבאים. אני רוצה לומר דבר קטן: ישנם ר"מים ותלמידים שביקשו שיהיה יום אחד בשבוע קצת יותר חופשי אחרי הצהרים, נניח שלא ילמדו משעה ארבע. כמו שבאולפנות מקובל שביום שלישי אחר הצהרים הן לא לומדות. ואז יש לתלמיד עוד שעות לעצמו, שיוכל לעשות שיעורים, ושלחץ הלימודים שלו לא יהיה כל כך גדול. לפני ארבעים שנה אילו היו באים אלי ומבקשים דבר כזה הייתי מתנגד, גם היום ליבי מהסס. כי אתה מכיר טוב

יותר ממני את הבחורים, ואתה יודע יפה מאוד כמה בחורים ינצלו את השעות האלה באמת לתגבור לימודים, או להפיג את המתח. אני אשמח מאוד אם מאה בחורים ייסעו באותו יום לסניפים להדריך בבני-עקיבא, כי הנה המדריך בשיבה נפגש עם חניכיו גם באמצע השבוע. אבל חוששני שהרבה בחורים ייסעו באותו אחר הצהרים לקניון בחדרה או לסינמטק בנתניה, ואז אם נעשה את השינוי הזה, יכול להיות שבעוד ארבעים שנה יעשו שינוי אחר. מי מאיתנו יכול לנבא למה הזמן יביא?

דבר אחד אני מקווה - שהקב"ה ישמור שאנחנו נלמד תורה. הקב"ה הבטיח "כי לא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ" (דברים לא, כא) והקב"ה דואג לכך. כשעמדנו אחרי השואה, שכילתה את כל ישיבות הפאר שהיו בחוצה לארץ, היינו המומים ולא שיערנו לעצמנו שכאן בארץ-ישראל תתפתחנה הישיבות בצורה שהתפתחו. מי חלם לפני חמישים שנה, עם הקמת "כרם ביבנה", שיהיו לנו שלושים ושש ישיבות הסדר, פרט למכינות קדם צבאיות? לא חלמנו על-כך! אבל חלה התפתחות כזאת, כי הקב"ה הבטיח ש"לא תשכח מפי זרעו", ואני מקווה שהקב"ה יעזור לנו, שכשנגיע ליובל השני, כפר הרא"ה תהיה כפר הרא"ה, והישיבה תהיה אותה ישיבה - גם אם צורתה תהיה שונה.